

Pillilaagris oli tore! Foto: Tiit Lepp

Pillilaager Kaikamäel

Karula kihelkonna II pillilaager toimus augusti alguses Kaikamäel. Vana koolimaja lõi rahulolevalt nurru, kui tema sees ja ümber kõlasid erinevad pillihääled - viiuli kõrval kaikus pikkvile, sekka trummitüminat, torupillijoru ja kitarri tinistamist. Pille oli teisigi, aga ega need ise mänginud - ikka siinse nurga lapsed ja noored panid muusikariistad helisema. Juhendajate Meelika, Merikese, Lauri ja Rolfi suunamisel saadi selgeks mitmed uued palad ja laululood, mida laagri lõpukontserdil kõikidele kohaletulnutele ka ette kanti.

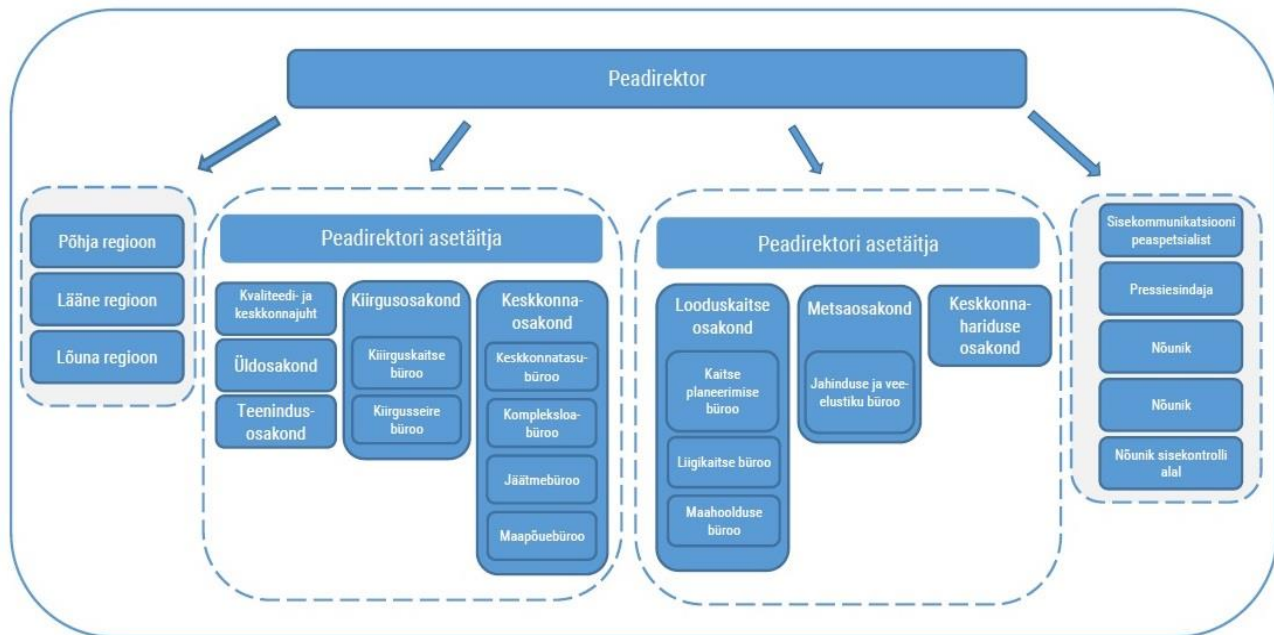
Selleks korra lõppenud pillilaager kestis viis päeva, mille jooksul toimusid lisaks pillitundidele ka külalisõhtud. Noorte muusika-austajate fantaasiat käis ergutamas muinasjutuvestja Piret Päär. Samuti väisas laagrit Reigo Ahven, kelle juhendamisel kaikus kogu maja rütmidest - "töödeldi" löökpille.

Karula Hoiu Ühingu korraldatud pillilaagrit toetasid Eesti Kultuurkapital (rahvakultuuri sihtkapital, Valgamaa ekspertgrupp ja Võrumaa ekspertgrupp) ning Antsla vald. Suur tänu MTÜ Kaikamäele ja kõikidele teistele, kes pillilaagri läbiviimisele kaasa aitasid!

Olivia Till
Karula Hoiu Ühingu esimees

-
- Pillilaager
 - Muutustest Keskkonnaametis
 - Muutustest RMK-s
 - Pärimuskultuuri auhindade saajad Celia ja Lauri
 - Uus linnamägi Karulas
 - Karula rahvusparki trükis
 - Võõrliikidest
 - Noore looduskaitse kursuse
 - Junior Ranger'i laager Lätis
 - Suvistest õppepäevadest
-

Keskkonnaameti muudatused alates 1. oktoobrist 2016

Keskkonnaamet loodi 2009. aastal ning me oleme töötanud antud struktuuriga üle seitsme aasta. Selle perioodi jooksul on toimunud pidevalt väikeseid muudatusi ning arutatud, mida tuleks teha teisiti, et saaks paremini. Mis seal salata, üheks põhjuseks on ka vajadus hakkama saada väheneva töötajaskonnaga. Seitsme aasta jooksul on meie koosseis vähenenud 13% ning nagu kõigile teada, siis riigisektoris on see jätkuv protsess.

Keskkonnaameti üks põhieesmärke on pakkuda üle-eestiliselt samadel alustel ühtlast teenust ning et keskkonna, metsanduse ja looduskaitse valdkond oleks rohkem integreeritud. Keskkonnaamet hakkas tööle kuue regioonina, millest Karula kuulub Põlva-Valga-Võru regiooni. Spetsialistid, kellega te suhtlete, alluvad regiooni juhatajale.

Et aga keskkonnaameti teemad on väga eripalgelised ning sageli on otsuste tegemiseks ja ka tööde tulemuslikkuse kontrollimiseks vajalikud väga spetsiifilised teadmised, on mitmes valdkonnas nihkunud juhtimine formaalselt juhilt sisulisele juhile. Heaks näiteks on maahoiduse valdkond, millega seotud nõudeid, tähtaegu ja nüansse on nii palju, et seda kontrollis üks peaspetsialist, mitte kuus erinevat regioonijuhti. Kogu selle sasipuntra selgeks tegemine ning näpu peal hoidmine on efektiivsem ühel isikul kui kuuel. Selliseid valdkondi on teisi.

Seetõttu otsustasime alates oktoobrist teha Keskkonnaameti struktuurimuudatused,

moodustades mitmes valdkonnas üle-eestilised üksused, et juhtimine oleks efektiivsem, otsused oleks ühtlasemad ja töökoormust saaks võrdsemalt jagada. Praegu on mõne regiooni spetsialistil tööd mitme aasta jagu ees ootamas, samas kui teistel on koormus väiksem. Inimesed jäävad endiselt füüsiliselt nendesse kohtadesse tööle, kus nad ka enne olid, ainult nende formaalne alluvussuhe muutub. Seega ei tohiks Karula elanikul tekkida vahet, sest suures ulatuses jääb spetsialist, kellega varem suheldi, edasi samasse kohta, samasse kontoris, samade tööülesannetega. Muutub vaid juht.

Üks valdkond, keskkonnaharidus, on alates Keskkonnaameti loomisest töötanudki nõ tsentraliseerituna. Näiteks Karula rahvuspargis keskkonnahariduse valdkonnas töötav Helen Kivisild allub otse osakonna juhatajale, mitte regiooni juhile. Usun, et kohalikule Karula elanikule see polegi oluline. Tähtis on, et spetsialist teeks oma tööd hästi ning professionaalselt.

Arvan, et juhtimise muudatuse juures on oluline märkida, et me küll tsentraliseerime teatud valdkondade juhtimise, kuid see ei tähenda tsentraliseerimist Tallinna kasuks ja kõikide otsuste tegemist vaid kõrgema juhi poolt. Oleme üle vaadanud otsustustasemed ning allkirjastamise õiguse viinud sellele tasemele, kus allkirjastaja sisuliselt ja põhjalikult kaasa räägib.

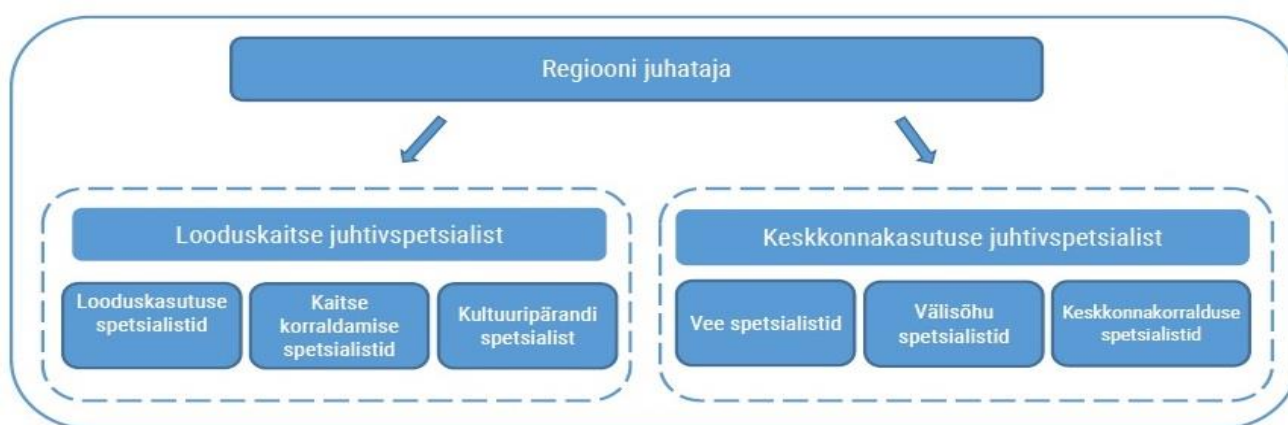
Keskkonnaametil on olnud hajutatud struktuur ja nii me ka jätkame. Oleme võtnud eesmärgiks, et eelkõige otsime uusi inimesi mitte Tallinna ja Tartu, vaid teistesse kontoritesse.

Nüüd konkreetsemalt. **Keskkonnaametil hakkab olema 1. oktoobrist kolm regiooni: Põhja** (Harju, Virumaad ja Järvamaa), **Lääne** (Lääne-, Rapla-, Hiiu-, Saare- ja Pärnumaa) ning **Lõuna** (Jõgeva-, Tartu-, Põlva-, Viljandi-, Võru- ja Valgamaa).

Regiooni alluvusse jäävad vee-, välisõhu- ja keskkonnakorralduse, looduskasutuse ning kaitse korraldamise teemad (varem looduskaitsebioloogid). Seega on keskkonna- ning looduskaitse valdkonnas osad ülesanded regiooni vastutada.

Teised ülesanded, kus me nägime efekti saavutamist töökoormuse hajutamisel ning ülesannete spetsiifilisuse tõttu, jäävad osakondade kanda. Lõuna regiooni juhiks jääb Ena Poltimäe.

Metsanduse valdkond hakkab tööle ühe metsaosakonnana üle Eesti. Ühtegi metsanduse teemat regiooni alluvusse ei jää. Osakonnajuhataja töötab Kuressaare kontoris, osakonna koosseisus olev jahinduse ja vee-elustiku büroo juhataja aga Tartu kontoris. Spetsialistid on hajutatud üle Eesti. Karula kontoris töötab edasi metsanduse juhtivspetsialist Tiina Jüris, kes juhib kogu Lõuna regiooni metsandust ning Karula metsadega tegeleb metsahoiu spetsialist Ain Pommer.

Looduskaitse valdkonnas jäävad kaitse korraldamine ning looduskasutuse teema (planeeringud, ehitusega seotud teemad) regiooni alluvusse. Karula kontoris tegeleb edasi selle tööga Henno Peegel. Kaitse korraldamise eest vastutab Sander Laherand, kultuuripärandiga seotud tegevuse eest Liina Laanemets ning antud regiooni looduskaitse kogupildi eest vastutab Kaili Viilma, kelle igapäevane kontorikoht on Tartus.

Looduskaitse osakonna vastutada hakkab olema kaitseplaneerimine (eeskirjad, kaitsekorralduskavad), maahoolduse ja liigikaitse planeerimine kolme büroo baasil. Osakonnajuhataja töötab Tallinnas, osakonna 57 töötajast on vaid 7 Tallinna kontoris. Ülejäänud inimesed on mööda Eestit laiali. Järgnevad inimesed küll ei tööta igapäevaselt Karula kontoris, kuid rahvuspark on nende vastutusallas: Jan Ruukel - maahoolduse teemad, Reet Reiman ning Eleri Laidma - kaitse planeerimine.

Keskkonnaosakonnas on neli bürood: jäätme-, maapõue-, keskkonnatasu- ja kompleksloabüroo.

Keskkonnaosakonna juhataja töökohta võib pidada mobiilseks, sest kord on ta Räpinas või Võrus, siis jälle Tartus või Tallinnas ja vahepeal rongis. Tema büroode juhid ja peaspetsialistid asuvad Tallinnas, Jõhvis, Haapsalus, Tartus ja Pärnus.

Karula kandi jäätmeasju ajab Eve Konsap (Võru kontor), välisõhu kaitse küsimustega saab pöörduda Peeter Eksteini poole (Valga kontor), planeeringutega ja keskkonnamõju hindamisega tegeleb Siret Punnisk (Räpina kontor), maavarade eest kannab hoolt Reet Nemliher (Otepää ja Võru kontor) ja veeteemad on Helve Laose (Võru kontor) vastutada. Kõik keskkonnavaldkonnad seob aga uues regioonis kokku keskkonnakasutuse juhtivspetsialist Helen Manguse (Jõgeva kontor).

Keskkonnahariduse osakonna struktuuris muudatusi ei tehtud, kuid 1. oktoobrist liigub alluvussuhe ühelt peadirektori asetäitjalt teisele.

Seda alluvuste mitmekesisust lugedes võib tekkida virvarri tunne, kuid see maandatakse asutusesisese töökorraldusega. Karula inimesele on eelkõige tähtis vahetu spetsialist, kes tema teemadega tegeleb.

Tõin need kohad ning nende paigutuse Eestis välja, et ilmestada meie asutuse reaalsust. Kahtlemata oleks juhile ja ka Karula inimesele lihtsam, kui ta astuks kabinetti ning saaks spetsialistilt näost-näku vastuse. Sellisel suhtlemisel jäävad ära kõikvõimalikud „telefonimängu“ efektid ja kirjade vääriti mõistmised, sest on suur vahe kui sa näed inimeste kehakeelt ja emotsioone. Paraku pole midagi teha, vähenevate ressurssidega tuleb kohaneda – me oleme jõudsalt õppinud kasutama igasuguseid tehnilisi vidinaid, et olla ühenduses Eesti kõigi kantsidega üheaegselt. Ma ise tunnen juba

mõnda aega, et vahet pole, kas inimene on Võrus, Virus või meie maja teisel korrusel. Telefon, Skype, Oovoo on olemas ja saab suheldud. Enamik meie otsuseid on võimalik juba läbi „juhtme“ ajada ning kindlasti on see trend jätkuv. Püüame igati, et hea spetsialist saaks võimalikult oma elupaiga lähedal töö tehtud. Kuna vastutuspiirkond on suur, peab arvestama, et suvalisel hetkel kontoris minnes ei pruugi spetsialistiga kohtuda, sest ollakse kas teises kontoris või väljas objektil. Seetõttu tuleb vahetud kohtumised kindlasti enne kokku leppida.

Usun, et paljud ülalpool nimetatud nimed on teile teada-tuntud ning et koostöö läheb pärast muudatusi sujuvalt edasi.

Leelo Kukk

Keskkonnaameti peadirektori asetäitja

Muudatustest RMK-s

Käesoleva aasta 1. juulist muutus RMK struktuur ja sisemine töökorraldus, mille eesmärgiks on mitmekesistada RMK hoole all oleva maa kasutust, tagada täpsem ülevaade RMK metsavarudest ja seeläbi korraldada töid ökonoomsemalt. Samuti vältida dubleerimist, parandada planeerimist ning töötajate oskusi ja töökoormust paremini jagada.

RMK uues struktuuris on seitse tegevusvaldkonda: maakasutuse, metsamajanduse, metsakorralduse, taimla- ja seemnemajanduse, puiduturustuse, külastuskorralduse ja looduskaitse tegevusvaldkond. Neile pakub tugiteenust administratsioon.

Et aktiveerida RMK käsutuses oleva metsa-, põllupoollooduslike koosluste ja muu maa inimestele kasutusse andmist, samuti maa ja selle kasutamise üle arve pidamist, muutus metsahaldus maakasutuse tegevusvaldkonnaks. Senised metsahalduse üksused – metsakorraldus ja looduskaitse liikusid eraldi tegevusvaldkondadeks.

Maakasutuse tegevusvaldkonna põhiülesanne on niisiis RMK maakasutuse valdkondadeülene planeerimine ja RMK hallata olevate maade kasutusse andmine. Maakasutuse kavandamist juhivad metsaülemad, kelle tööpiirkonnaks on metskond. Rahvuspargi inimeste jaoks on kontaktid endised - Valgamaal Risto Sepp ja Võrumaal Agu Palo.

Metsamajanduse valdkonnas muudeti metsamajandusregioonide ülesehitust ja loodi metsakasvatustalitus. Regioonid tegelevad uues struktuuris varumise ja logistikaga. Moodustati varumisjuhi ametikohad, kes ühendavad eneses osalt tänaste metsnike ja metsaülemate, aga ka regioonijuhtide ja praakerite ülesandeid. Varumisjuhi ülesandeks on oma varumispiirkonna raietööde pika- ja lühiajaline kavandamine, töödeks vajalike kooskõlastuste hankimine ja erinevate piirangute jälgimine. Karula rahvuspargi alal korraldab 1. juulist raietöid Kagu regioon, varumisjuhi Rein Kuke kaudu. Tema korraldada on tööd piiranguvööndi raietel.

Sanitaarraie ostuhuvi korral tuleb edaspidi eraisikutel pöörduda metskonna asemel puiduturustusosakonna raieõigusspetsialisti Aimar Pärnalaasi poole.

RMK reform **looduskaitseosakonna** igapäeva toimetustesse suuri muudatusi kaasa ei toonud. Märgilise tähtsusega on aga see, et looduskaitse esineb RMK struktuuris nüüdsest eraldi tegevusvaldkonnana.

Metskondi puudutanud laiapõhjalised muudatused kajastuvad ka teatud looduskaitse funktsioonide ümberjagamises. Kui varem oli kaitsealade kaitse-eeskirjade ja kaitsekorralduskavade menetlemisel RMK seisukoha kujundamisel põhiroll looduskaitseosakonna töötajatel, siis uue struktuuri puhul on RMK kõneisikuks kohalik metsaülem. Loomulikult teeb

metsaülem asutuse seisukoha kujundamisel tihedat koostööd asutuse teiste osakondadega, sh looduskaitseosakonna töötajatega. Mis puutub looduskaitsetöötajate igapäevatöösse, siis olulisema muudatusena vääraks märkimist, et looduskaitse spetsialistid vastutavad töödeks vajalike raiete metsateatiste võtmise eest. See võimaldab tööde ettevalmistamist selle kavandamise faasist kuni tööde üleandamiseni looduskaitsetalitusele täiel määral kontrollida. Karula rahvusparki alal on looduskaitseosakonna kontaktiks looduskaitse-spetsialist Priit Voolaid.

Külastuskorraldusosakonna struktuuri muutus tõi endaga kaasa täpsustatud vastutuse ulatuse, tsentraliseeritud planeerimise ja ühtlustatud tööde mahu. Nüüd on meie külastusalad jagatud 3 piirkonna vahel, Lääne-, Põhja-, ja Lõuna- Eesti piirkonnaks. Lõuna- Eesti piirkond hõlmab Pärnu-, Viljandi-, Tartu-, Põlva-, Võru- ja Valgamaad. Lõuna-Eesti piirkonda jäävad külastuskeskused on Kabli, Soomaa, Kiidjärve, Pähni ja Karula.

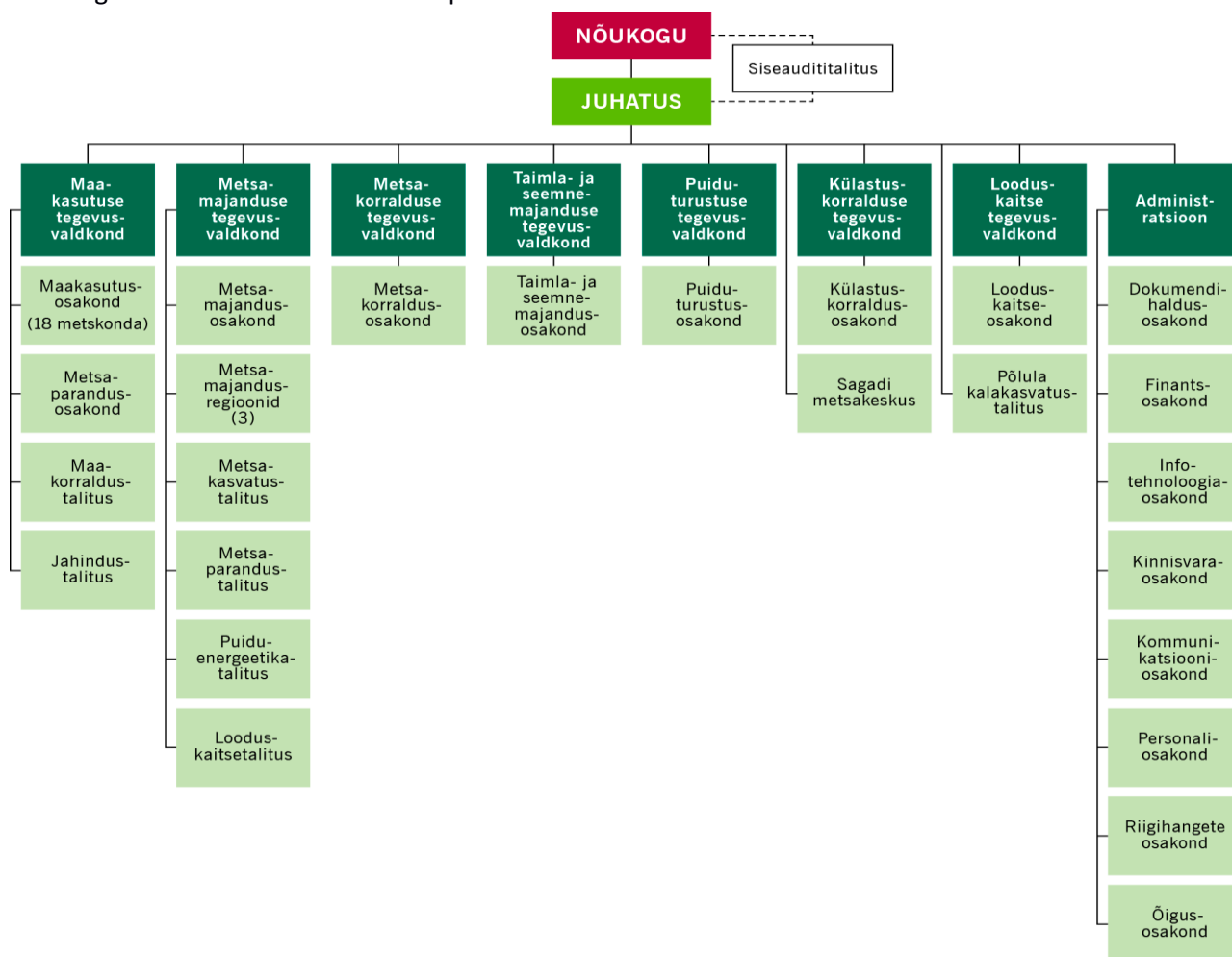
Mehitatus saab uutes piirkondades olema ühtne ja moodustatud samadel alustel. Võrreldes varasemaga on võrdsustunud piirkonna

külastusmaht – 720-750 000 külastust aastas. Iga külastusala külastusmaht on keskmiselt 200 000 külastust aastas, mis tähendab, et ka külastusjuhi töömahud on nüüd üle Eesti võrdsed. Karula rahvusparki külastusjuhiks on Tiia Ilmet.

Karula rahvusparki objektide haldamises suuremat muutust ei toimunud. Loodusvahina tegutseb samades piirides endiselt Mati Urbanik. Küll aga on Ähijärvel külastuskeskuse töös muutus. Teabespetsialist Kaidi Jõesalu asus tööle kommunikatsiooniosakonda ja on toimetamas üle-eestilise teavitamise arendamisega. Külastuskeskuse tööd koordineerib edaspidi Pähni looduskeskusega tegelev teabejuht Taavi Tatsi (tel 5691 0529).

Kohapealse teavitamise peame edaspidi teenusena sisse ostma. Suvisel hooajal soovime külastuskeskuse hoida lahti igapäevaselt. Kui kellelgi huvi tähtajalise töö vastu Karula teabepunktis, palun võtke ühendust meili teel tarmo.denks@rmk.ee.

RMK

Tänavused pärimuskultuuri auhindade saajad annavad edasi tuhandete aastate vanust pärimust

Juba 14. korda andis Eesti Rahvuskultuuri Fond koostöös Eesti Folkloorinõukoga välja pärimuskultuuri auhindu. Eesti Rahvuskultuuri Fondi stipendiumi said tänavu pärimuskultuuri õpetaja ja muusik **Celia Roose** ning seto kultuuri uurija ja –kandja **Paul Hagu** ning esimest korda välja antava Eesti Folkloorinõukogu auhinna pärimusmuusik, pärimuse koguja ja mõtestaja **Lauri Õunapuu**. Tunnustused anti üle 22. juunil rahvusvahelise pärimuspeo Baltica avapeol Mooste Folgikojas.

Celia. Foto: Toomas Kalve

Pärimusmuusiku ja õpetaja **Celia Roose** tegevus kajastub suuresti tänases muusikahariduses. Ta on paljude folkloorialaste õppe-materjalide looja üldhariduskoolile, samuti olnud koolilaulikute pärimusmuusika konsultandiks ning

koostanud huvikoolide pärimusmuusika ainekavasid. Pärimusmuusikuna on talle südamelähedaseks eesti vanem laulukultuur ja selle loomulik jätkumine tänapäeval. Elades oma esivanemate talus, peab Celia Roose oluliseks just kodust kaasa saadud teadmisi ja oskusi, mis lihtsustavad igapäeva elu ja on oluliseks jõuks ka suuremate asjadega hakkamasaamisel. Õpetajana püüab ta neid väärtusi igati edasi anda, olles ise heaks eeskujuks. „Pean väga oluliseks oma juurte tundmist, sest see annab minu enda kohta palju rohkem teadmist juurde. Kui ümbrus laiemas tähenduses on tuttav, on palju turvalisem elada ja toimetada – märkan lihtsamini ka pisimaid detaile, uut on parem tuttavaga kõita, nii kasvab hoolimisvõime,“ lausub Roose.

Lauri. Foto: Helen Kivisild

Lauri Õunapuu on mitmekülgne pillimees ja laulja ning pärimuse koguja ja levitaja. Tal on suurepärane oskus mäletada regilaulude pikki tekste, räägitud lugusid ning laulude meloodiaid ning esitada neid lummavalt ja jõuliselt.

Tema esituses on see elus kultuur. Lisaks vanade laulude elustamisele tegeleb ta ka laulude ning laulikute kogumise ja süstematiseerimisega. Arhailise Meestalaulu Seltsi asutajana ja eestvedajana on Lauri Õunapuu sütitanud ja julgustanud paljusid mehi, kes toetudes tema eeskujule on hakanud hindama traditsioone ning leidnud regilaulu kui suhtlemise keele, mis liidab, teeb julgemaks ning annab pikaajalised väärtused sõprusele ja elule laiemalt.

Oma elus peab Lauri Õunapuu oluliseks aega, mille on saanud veeta koos oma esivanematega, kuuldes nende lugusid-laule ja saades osa nende elunägemusest. See kultuur on andnud talle kaasa ellu midagi, mida ei saa hankida muuseumiriulilt ega-arhiividest. „See on andnud mulle raudkindla vajaduse olla mina ise – olla see, kes mitte ainult ei hoia oma esivanematelt saadud väärtusi, vaid see, kes annab neid edasi ka teistele,“ ütleb Õunapuu.

Pärimuskultuuri auhinna eesmärk on tõsta esile isikuid või kooslusi, kes on panustanud valdkonna järjepidevuse hoidmisesse ja tulevastele põlvedele edasiandmisesse. Auhinnaga tunnustatakse sihipärast ja tulemuslikku loominguist, õpetuslikku, teaduslik-populariseerivat või korralduslikku pärimuskultuuri alast tegevust.

Eesti Folkloorinõukogu auhinnaga tunnustatakse neid pärimuskultuuri kandjaid, kelle tegevus aitab mõtestada ja väärtustada pärimust kui elu loomulikku osa ning kes eeskujuna innustavad teisi enda ümber pärimusega tegelema..

Eesti Folkloorinõukogu pressiteate põhjal

Karula rahvuspargis on palju tegusaid inimesi, kes jõuavad panustada oma kogukonnas ning samas paistavad silma ka üle-eestiliselt. Rõõm on tõdeda, et siin elab pärimuskultuur edasi erinevates põlvkondades ning lapsed on selles olulisel kohal. Õnnitlused Celiale ja Laurile olulise tunnustuse eest, kes on siinse piirkonna ja kogukonna üheks väärtuseks, pärimuse edasikandjateks ning õpetajateks.

Liina Laanemets
kultuuripärandi spetsialist

Uus linnamägi Karulas

Karula vaheldusrikas maastik pakub ikka ja jälle arheoloogidele avastamisrõõmu – nimelt leiti sellel kevadel Sibula külast uus linnamägi.

Muistsele kantsile viitas kohanimi „Liinamägi“ ja kõrge mäe tippu kaevatud prooviaukudes leiduski muinasinimeste elutegevuse jälgi. Suvel toimusid mäel Heiki Valgu juhatusel arheoloogilised uuringud, mille põhiline eesmärk oli välja selgitada kindlustuse vanus. Mäe laele rajati kaks kaevandit: esimene oli piklik, mis lõikas mäe serva ja teine nelinurksem asetses mäe lõunaosas. Kahjuks on hilisematel aegadel mäe tippu korralikult küntud ja seega polnud ka enamus leide enam oma algses asukohas.

Nagu tavaliselt, oli arvukaim leiuliik rohked keraamikatükid. Üks tähelepanuväärsem nende seas on tekstiiljäljendiga nõu kild ja niisugust kaunistusviisi seostatakse üldiselt roomaruaajaga (50–450 m.a.j). Samas leiti ka peenelt viimistletud keraamikakilde, millest mõned oli kaunistatud lohkuudega ja niisuguseid kilde seostatakse viikingiajaga (800–1050 m.a.j).

Sibula linnamäelt leitud tekstiilkeraamika tükk ja lohkuudega kaunistatud peenkeramilise nõu kild. Foto: Pikne Kama

Seega on võimalik, et linnamäge on kasutatud kahel erineval muinasaja perioodil, või siis roomaruaaja ja viikingiaja vahel, perioodil, millal need kaks keraamikastiili võisid üheaegselt kasutusel olla. Täpsema vastuse annab linnamäelt kogutud sõe dateering.

Kevadel valmisid rahvusparkide trükised

Alates maikuust on Karula rahvusparki teabepunktist võimalik saada uut Karula rahvusparki tutvustavat trükist koos ajakohase kaardiga. Taaskasutatud paberile trükitud vihik on leitav nii eesti, inglise kui ka vene keeles, tiraažiga vastavalt 4000, 2000 ja 1000 eksemplari. Trükisest leiab infot rahvusparki loodusväärtuste ja kultuuripärandi kohta ning samuti saab sealt soovitusi kaitsealal matkamiseks. Elektrooniliselt on see leitav rahvusparki kodulehelt. Kokku valmis Keskkonnaametil kõigi viie rahvusparki-

Esimesest kaevandist avastati mäe serval asuv süvend, mis võib olla kunagine postiauk, olles osa linnuse kaitsetarast. Teisest kaevandist leiti rohkelt savitihendite tükke, mis tõendab, et mäel on olnud ehitised, mille konstruktsioone on kaetud saviga. Mõned leitud šlakitükid annavad tunnistust, et mäel on ka sepatööga tegeletud.

Sibula linnamägi annab meile uut informatsiooni muistsete inimeste tegevusest Karulas ja täiendab meie teadmisi Eesti muinasajast üldiselt. Ka tõendab Sibula Liinamägi taaskord, et siinsed kohanimed võivad olla väga vanad. Nagu eelnevalt on tõdetud Rebäse ja Madsa linnamägede puhul, on ka Sibula linnamäe nime ja ehk ka mälestust Karula rahva seas ligikaudu tuhat aastat suuliselt edasi pärandatud.

Esimese kaevandi põhjast leitud süvendi puhastamine. Foto: Heiki Valk.

Pikne Kama
Tartu Ülikooli arheoloogia doktorant

Karula, Vilsandi, Lahemaa, Soomaa ja Matsalu - trükiseid kogutiraažiga 36 000 eksemplari. Koostajateks olid Keskkonnaameti spetsialistid koostöös RMK, Regio OÜ, Areal Disain OÜ ja mitmete teiste koostööpartneritega. Teabematerjalide valmimist toetas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Suur tänu kõigile, kes nõu ja jõuga Karula rahvusparki trükise valmimisele kaasa aitasid!

Helen Kivisild
keskkonnahariduse spetsialist

Mida teha või mitte teha võõrliikidega?

Verev lemmalts. Foto: H. Kivisild

3. augustil 2016 kinnitati üle-euroopaliselt ohtlike invasiivsete võõrliikide nimekiri, kuhu kuulub 37 liiki.

Neist 14 on taimeliigid, millest kolm on meil looduses olemas: pärsia karuputk, Sosnovski karuputk ja ameerika kevadvõhk. Nimekirja täiendatakse jooksvalt uute, tõendatult üleliiduliselt probleemsete võõrliikidega, vajadusel arvatakse neid sealt uuesti ka välja.

Eestil on lisaks sellele ka oma ohtlike võõrliikide nimekiri. **Võõrliike on meil kokku ligi tuhat ja neist invasiivseks loetakse umbes 60.** Eestis eriti ohtlikeks peetavatest taimeliikidest 13 on kantud juba 2004. aastal keskkonnaministri määrusega kinnitatud looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekirja. Euroopa Liidu ja Eesti looduslikku tasakaalu ohustavate liikide nimekirjas on hetkel üks ühine taimeliik – Sosnovski karuputk.

Keelud neisse kahte nimekirja kantud liikidega toimetamise osas sisuliselt kattuvad: keelatud on elusate isendite (sh taimede puhul seemnete) sissetoomine, igasugused tehingud (sh müümine, vahetamine, kinkimine), transport, paljundamine ja aretamine ning loodusesse laskmine, istutamine ja külvamine.

ELi nimekirja kantud liikide kohta on selgemalt välja öeldud, et **edaspidi on keelatud nii nimekirjas olevate liikide kasvatamine kui ka nende paljunemise või kasvatamise võimaldamine.** See tähendab muu hulgas seda, et nimekirja kantud taimede kasvatamine ning nende leviku võimaldamine on keelatud ja karistatav. Igasugust liigi paljunemise võimaldamist (sh nt Sosnovski karuputke tõrje põhjendamatut takistamist) loetakse rikkumiseks ning selle eest võib oodata kopsakas rahaträht.

Üleriigiliselt on Eestis seni tõrjutud Sosnovski ja hiidkaruputke, ohjamiskava eelnõu on valminud ka vereva lemmaltsa jaoks. Karuputkede tõrjesse on riiklikul tasemel 12 aasta jooksul panustatud ligi kolm miljonit eurot ning kogu tõrje on maaomaniku jaoks olnud tasuta.

Teiste võõrliikide osas Eestis vähemalt esialgu nii mastaapseid plaane pole, kuigi meie looduslikku

tasakaalu ohustavate liikide nimekirjas olevatest liikidest nii mõnedki on muutumas nii inimese kui looduslike koosluste jaoks järjest probleemsemaks. Tuntumatest taimeliikidest võiks siinkohal nimetada **verevat lemmaltsa, kanada kuldvitsa, vooljat ja sahhalini pargitatart.**

Kui ELi nimekirjas olevate liikide osas tekib liikmesriikidel kohustus ohjamistegevusi planeerida, siis ELi nimekirjast välja jäänud liikide leviku tõkestamisel saab igaüks ise oma panuse anda.

Näiteks **vereva lemmaltsa puhul tuleb alustada sellest, et loobutakse tema kasvatamisest.** See kõrgekasvuline ja erinevates variatsioonides roosade ja lillade õitega taim on kaunis, kuid samas ka oma suure kasvu, kiire leviku, suure seemnetoodangu ja vaenlaste puudumise tõttu suureks ohuks Eesti looduslikule mitmekesisusele. Eestis ei ole ta küll veel väga laialdastel aladel levinud, kuid vaadates tema levikut nii Põhjamaades, mujal Baltikumis kui Kesk-Euroopas, tuleb ka meil hullemaks valmis olla. Enne kui see taim aga kontrolli alt välja läheb, saame tegeleda teavitustööga ning vabatahtlike abil ka tõrjet teha. Vereva lemmaltsa kitkumine on inimese jaoks täiesti ohutu ning töö iseenesest ka kerge – lemmaltsa juured on lühikesed, pindmised ja haprad, mis teeb taime käsitsi maast väljatõmbamise lihtsaks. Samuti on tõhusad tõrjemetodid karjatamine ning õigesti ajastatud (enne taime seemnete valmimist tehtud) niitmine. Karula rahvuspargis Ähijärvel, Eesti ühes suuremas lemmaltsakoloonias seni tehtud ja kavas olevad vereva lemmaltsa tõrje talgud on heaks eeskujuks vabatahtlike tööst.

Võõrliikideks peetakse liike, mis esinevad väljaspool oma looduslikku levilat, kuhu nad ei ole suutnud ise ilma inimese otsese, tahtliku või tahtmatu abita levida.

Invasiivsed võõrliigid võivad ohustada ökosüsteeme, elupaiku või liike, tekitades majanduslikku või keskkonnakahju. Nende kahjulikkus seisneb selles, et nad sisenevad kohalikkude toiduahelasse, konkureerivad teiste organismidega täites samu nišše; nõrgendavad geneetiliselt kohalike populatsioonide kohastatust, võivad olla toksilised kohalikele liikidele, s.h. inimesele, on patogeenside ja parasiitide kandjateks või hübriidiseeruvad lähedaste liikidega.

Madli Linder
Keskkonnameti liigikaitse peaspetsialist

Suvine noore looduskaitaja kursus Karulas

28.-30. juunil toimus noore looduskaitaja kursus kõigis viies rahvuspargis. Suvine laager toimus Karula rahvuspargis kolmandat korda, sellel aastal osales 22 noort. Erilise nüansina tooksin välja, et osalejate seas oli 5 paari õdesid-vendasid. Rõõm on tõdeda, et sirgumas on palju kohalikke noori, kes soovivad osaleda loodusteemalisel kursusel.

Karula laagri osadeks on olnud 3 aastat noorte soovil pikk matkapäev, telkimine ja suitsusaun. Ilma nende kolme komponendita nagu poleks õige laager.

Tahan erilist esile tõsta ja kiita nooremaid osalejaid, kes pika matkapäeva vapralt vastu pidasid. Soovin tänada matkapäeva juhendajaid – Lilian Freibergi, Mats Meristet, Tiia Trollat ja Kaido Kama hariva matka korraldamise eest ja laagri kokka Kaidi Mändlat maitsevate toitude eest!

Kõik kursusel osalejad said tunnistuse. Foto: Anne-Ly Feršel

Tegevused laagris:

- talgutöö – võõrliigi vereva lemmaltsa tõrjumine Ähijärve teerajalt;
- kasetohust noatupe ja kuubiku meisterdamine;
- matk Kogrejärvelt Ähijärvele, teemadeks: maastiku muutused ajas, inimtegevuse märgid maastikul, järvede muutumine ajas, vanad taluaia taimed;
- suitsusaun;
- Eesti tigude ja karpidega tutvumine ning tigude võiduajamine.

Karula noore looduskaitaja laagrit korraldab Keskkonnaamet SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusel.

Helen Kivisild

Maris Turb ja Liisa Raavel Läti soos. Foto: Helen Kivisild

Junior Ranger'i laagrist Lätis

10.-16. juulil toimus Lätis Gauja rahvuspargis Europarc'i üleeuroopaline noore looduskaitaja laager Junior Ranger. Eestist sai võimaluse osaleda 3 inimest: kaks noort ja juhendaja. Teist aastat järjest oli laagris noore looduskaitaja näol esindatud Karula rahvuspark ja esmakordselt Soomaa rahvuspark.

Enne laagrit ei osanud ma eriti midagi oodata, kuna polnud varem rahvusvahelise seltskonnaga kokku puutunud. Kerge ärevus oli siiski sees, kuid teadmine, et ega uus kogemus mööda külgi maha jookse, aitas ülemõtlemisest tingitud kartused alla suruda. Kuna olin varem Gauja rahvuspargis käinud, läksin sellesse laagrisse esmalt ootusega saada rohkem inglise keele praktikat ja parandada suhtlemisoskust.

Laager oli väga huvitav, pakkus uusi teadmisi ja ka palju uusi sõpru erinevatest riikidest. Tegelesime rohkem metsa temaga, õppisime puid tundma ja valmistasime ühiselt suure puidust ksilofoni. Matkamist oli palju, terve päev jala liikumist ja lisaks tuur Turaida kindluses. Tuli palju treppidest üles ja alla liikuda, mis oli väga väsitav, kuid samas kõigile meelde jääv. Gauja jõe ürgoru nõlvalt läks üles trepp, kus oli järjestikku üle 440 astme. Ühe päeva veetsime rabas. Kohalik giid tegi meile algul rabas liikumise reeglid ilmekalt selgeks, hüpates ise nabani älvesse ja näidates, kuidas sealt välja saada. Keegi õnneks nii sügavale ei vajunud ja natuke sügavamale vajudes saadi omal jõul välja. Nägime ka Läti poolt Läänemere ära.

Rahvusvahelises seltskonnas oli väga huvitav olla, sest igast inimesest kumas läbi tema rahva kultuur, keel ja kombed. Sain isegi paar itaalia- ja rumeeniakeelset sõna selgeks. Inimesed olid kõik sõbralikud ja avatud.

Maris Turb
Karula rahvusparki esindaja JR laagris Lätis

Üleeuroopalises laagris oli võimalus vahetada kogemusi teiste riikide juhendajatega Junior Ranger'i programmi toimimisest. Süsteeme on erinevaid, kuid edaspidiseks tegevuseks võtsin kaasa mõned mõtted kaugemalt. Esiteks on au olla noor looduskaitaja. Mõnedes riikides peab selle nimetuse saamiseks läbima eelaasta või tegema teatud arvu tunde tööd koos rahvusparki spetsialistidega. Teiseks peetakse oluliseks noorele looduskaitajale oma rolli andmist rahvusparki tegemistes, näiteks looduskaitsealustel töödel, sündmuste korraldamisel jms.

Helen Kivisild

Suvel toimunud õppepäevad

Ehituspärandi koolitustel keskenduti sellel aastal palkhoone taastamise teemale. Koolituste läbiviimisel olid juhendajateks Uno Roht, Mati Mäeots ja MTÜ Vanaajamaja meistrid Margus Palolill ja Andres Uus.

19.-20. mail toimunud **koolituse raames võeti Lüllemäel lahti üsna heas korras olev suitsusaun ning pandi see kokku Uu-Apja talu õuel.** Meistrite juhendamisel vahetati ära alumine palgirida ning mõne palgi ots proteesiti. Alumiste palkide sobitamist alustati sellest, et pool sauna laoti kokku teist pidi, st. et alumised vahetamist vajavad palgiread jäid ülespoole. Kindlasti oli mõne osaleja jaoks see uus lähenemine ning mõõtmist ja arutamist jagus küllaga. Sauna omanik Ene Kaas: „Peaaegu oluliseks, et Keskkonnaamet selliseid koolitusi korraldab. Selline koolitus motiveerib väärtustama pärandit. Tore, et on olemas inimesed, kes peavad vana au sees ja oskavad oma teadmisi edasi anda. Tänu antud koolitusele leidis ka meie vana saunake tee Apja õuele ja loodetavasti saab varsti meid usinasti teenida“.

12.-13. augusti koolitusel läheneti palkhoone taastamisel palgi vahetusele teisest küljest. **Kahe päeva jooksul oli õppeobjektiks Juudinurme rehielamu.** Meistrite juhendamisel tõsteti tungraudadega rehetare osa üles ning vahetati alumine palgirida.

Ehituskoolituste osalejate arv on enamjaolt 15-20 inimest, kes on kõik väga erineva taseme ja kogemustega ning õpetusi jagavad nii meistrid kui osalejad. Kindlasti pole 2-päevane koolitus piisav, et saada ja edasi anda kõiki teadmisi palkhoone taastamise teemal ning suurematel huvilistel tasub

kindlasti osaleda ka näiteks MTÜ Vanaajamaja poolt korraldatud ehituskoolitustel.

Koolituste eesmärk on eelkõige edasi anda teadmisi ja praktilisi kogemusi traditsioonilistest ehitusvõtetest ning vähesel määral aitab see kaasa ka mõne hoone olukorra parandamisele. Sarnaste õppepäevade läbiviimisel on oluline koostöö omanikuga, kes ehitusmaterjaliga panustab ja eel- ning järeltööd lõpule viib.

2017. aasta ehituskoolituste teemadeks oleme plaaninud keldri taastamise (keskendudes võlvile ja katusele) ning vana savihoone taastamise.

Näpud said saviseks nii suurtel kui väikestel. Foto Liina Laanemets

23. juulil toimunud käsitööpäeval sai pea 30 suurt ja väikest osalejat oma loovuse saviisse voolida. Juhendajateks olid Urve Konksi, Piret Orion ja Anette Konksi. Nii käsitööpäeval kui simmanil osales sel korral rohkem kaugema kandi rahvast, kes olid siin kandis suvepuhkust veetmas.

Suvel toimunud Keskkonnaameti poolt korraldatud õppepäevade läbiviimist toetas SA KIK.

Liina Laanemets
kultuuripärandi spetsialist

MTÜ Vanaajamaja ja Keskkonnaamet kutsuvad avalikule palkhoone taastamise nõustamispäevale reedel, 16. septembril kell 15-18 Antsla valda Kaika külla Ala-Härma tallu.

Meister kirjeldab vana talukompleksi näitel, millised on tüüpilised vanade hoonete probleemid ning mis on nende tekkepõhjused. Arutleme, kuidas renoveerida, milliseid materjale valida ning kuidas oma vanu hooned hooldada. Nõustaja on MTÜ Vanaajamaja meister **Margus Palolill**.

Osalemine on **TASUTA**, kuid vajalik on eelnev **REGISTREERIMINE** MTÜ Vanaajamaja kodulehel: <http://vanaajamaja.ee/events/palkhoone-taastamise-noustamispaev/>

Lisainfo: telefonil 5343 3346 (Mari Kaisel) ja 5698 7103 (Liina Laanemets).

Kaasa aitavad Siseministeerium, Kodanikuühiskonna Sihtkapital, SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

23.-24. septembril hobutööpäevad Karula rahvuspargis ja Parmu Ökokülas.

Olete oodatud hobutööpäevadele, kus hobusemehed ja –naised jagavad oma kogemusi ja teadmisi hobupidamisest, töörakendi varustusest, hobutöö riistadest ning praktilisest hobusega töötamisest.

23. septembril Karula rahvuspargi keskses, algusega kell 11.00 ettekanded teemadel: hobupidamise ajalugu ja tänapäev Karula rahvuspargis; tööhobune ja tema õpetamine; uued hobutööriistad ja võimalused; töörakendi varustus. Pärast lõunat praktiline õpe ja juhendamine: loogarakend, põllutööriistad ja nende kasutamine. Päeva juhendajateks Kaido Kama, Priit-Kalev Parts, Vello Tamm, Kaja Väärsti. Õppepäev lõpeb u kell 17.00.

24. septembril Parmu Ökokülas (Tsirgumäe küla, Taheva vald, Valgamaa) algusega kell 11.00 praktiline hobutööpäev. Hobuniidumasinaga heina niitmine, vaalutamine, heina koristamine (toimub vaid hea ilma korral), metsatöö hobusega. Pärast lõunat põllutööd hobusega. Päeva juhendajateks Parmu Ökoküla hobusemehed. Õppepäev lõpeb u kell 17.00.

Hobutöö õppepäevadel osalemiseks **registreeruda hiljemalt 20. septembriks** e-maili liina.laanemets@keskkonnaamet.ee või telefoni teel 5698 7103. Mõlemal päeval osalustasu 5 eurot inimese kohta (lõunasöögi ja kohvipausi eest). Täpsem info www.karularahvuspark.ee. Korraldab Keskkonnaamet koostöös Parmu Ökokülaga, läbiviimist toetab SA KIK. Lisainformatsioon: Liina Laanemets.

23.-25. september toimuvad ELFi korraldatud must-toonekure talgud Karula rahvuspargis. Osalemine eelneval registreerimisel. Lisainfo: <http://www.talgud.ee/talgud/2016/must-toonekure-talgud-karulas-ii>

8.-9. oktoobril toimub Karula noore looduskaitseja Junior Ranger'i sügisseminar. Osalema on oodatud rahvuspargis elavad ja ümberkaudsed loodushuvilised noored. Matkame kanuudega Mustjõe ja räägime must-toonekurest. Täpsem info ja registreerimine: Helen Kivisild tel. 5251552, helen.kivisild@keskkonnaamet.ee

14. oktoobril toimub seminar „Ajalooline maakasutus Karula rahvuspargi alal“ Karula rahvuspargi keskses. **Kell 10.00 loengud** teemadel: Karula traditsiooniline maakasutus, Karula varane maakasutus õietolmu andmetel, LIDARi kasutamine maakasutuse jälgede otsimisel, arheoloogiline ja kohapärimuslik maastik. Teemasid tutvustavad Pille Tomson, Mats Meriste, Pikne Kama, Anneli Poska. **Kell 13.00-16.00 õppekäik maastikul**, juhendajateks Pille ja Pikne. Täpsem kava avaldatakse septembris Karula rahvuspargi kodulehel. Seminaril osalemiseks registreeruda hiljemalt 11. oktoobriks e-maili liina.laanemets@keskkonnaamet.ee või telefoni teel 5698 7103. Osalustasu 3 eurot (lõunasöögi ja kohvipausi eest). Korraldab Keskkonnaamet, toetab SA KIK.

29. oktoobril õppepäev kiulina kasvatamisest ja töötlemisest Karula rahvuspargi keskses kell 11.00 – 17.00. Päeva alguses loengud kiulina ajaloost ja selle kasvatamisest. Peale lõunat toimub praktiline õpe kiulina töötlemisest, linaluu murdmisest kuni ketramiseni. Tegevust jagub ka lastele. Linapäeva juhendavad Kristina Remmel ja Margit Pensa Tsiistre Linamuuseumist. Täpsem kava avaldatakse oktoobris Karula rahvuspargi kodulehel. Linapäeval osalemiseks palun registreeruda hiljemalt 25. oktoobriks e-maili liina.laanemets@keskkonnaamet.ee või telefoni teel 5698 7103. Osalustasu 3 eurot (lõunasöögi ja kohvipausi eest). Korraldab Keskkonnaamet, toetab SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

10. novembril toimub Karula rahvuspargi kogukonna ja koostöökogu koosolek Kaika seltsimajas algusega kell 15.00. Koosolekul annavad aasta jooksul rahvuspargiga seotud tegevustest ülevaate koostöökogu liikmed: Keskkonnaamet, RMK, vallad, vabaühendused jt. Arutelu või ülevaadet vajavate teemade osas saab teha ettepanekuid e-maili liina.laanemets@keskkonnaamet.ee või telefoni teel 5698 7103. Kõigil soovijatel on võimalik sõna võtta. Ootame ettepanekuid, et koosolekul saaksid olulisemad teemad räägitud!

Riigimaal asuvate poollooduslike koosluste rendisoovide esitamiseks loodi veebirakendus.

RMK ja Maa-ameti koostöös valmis veebirakendus, mille kaudu saab esitada soove RMK halduses olevatel riigimaadel asuvate vabade poollooduslike koosluste rendilevõtmiseks.

Uue veebirakenduse kaudu saab huviline igal hetkel infot vabade ja juba väljarenditud poollooduslike koosluste kohta ning samas esitada oma soovi ühe või mitme poollooduslikku kooslust sisaldava maatüki rendilevõtmise huvist. Poollooduslike koosluste rendihuvi veebirakendusse saab huviline sisse logida ID-kaardiga aadressil www.maaamet.ee/rmk

Rendihuvi sisestamisel edastatakse see läbi veebirakenduse RMK looduskaitseosakonnale, kes kontrollib esitatud informatsiooni ning poolloodusliku koosluse rendileandmise võimalikkust ja edastab seejärel informatsiooni rendihuvi esitanud isikule.

Rendile antavate aladega saab ID-kaardiga autentimata tutvuda ka Maa-ameti geoportaalil „Riigimaa kasutus“ kaardirakenduse kaudu.

TARUPETTÄI KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT

KESKKONNAAMET

Täname kõiki autoreid ja kaasamõtlejaid!

Infoleht ootab avaldamiseks artikleid/arvamusi/meenutusi kohalikelt elanikelt. Kirjatükid palume saata e-kirjaga Helen.Kivisild@keskkonnaamet.ee või paberil Ähijärve külastuskeskusesse.

Tarupettäi koostajad: Helen Kivisild, Liina Laanemets, Kaidi Jõesalu
Toimetajad: Helen Kivisild, Kaidi Jõesalu
Küljendaja: Helen Kivisild

RMK Karula teabepunkt on 15.september kuni 14. mai avatud K-R 10-16.
Aadress: Ähijärve küla, Antsla vald, 66420 Võrumaa
Telefon: 782 8350

Keskkonnaamet:

Maahoolduse spetsialist
Jan Ruukel tel.:5340 8012
Looduskasutuse spetsialist
Henno Peegel tel.: 516 1479
Keskkonnahariduse spetsialist
Helen Kivisild tel.: 525 1552
Kultuuripärandi spetsialist
Liina Laanemets tel.: 5698 7103
Metsanduse juhtivspetsialist
Tiina Jüris tel.:510 9316
Jahinduse spetsialist
Margo Tannik tel.: 516 0148

Riigimetsa Majandamise

Keskus (RMK):

RMK loodusvaht
Mati Urbanik tel.:529 0388
RMK loodusteabe teemajuht
Kaidi Jõesalu tel.:5304 3504

*Leht on välja antud
Keskkonnaameti ja RMK toel*